

Axel Kielland:

DAGBLADETS

kronikk 19. februar 1953

For lukkede dører

Etter tolv års ferie fra norsk rettsliv, er det ganske underlig å tre inn i Tinghuset igjen. En blir nesten øyeblikkelig klar over at en er kommet på feil klode, en kjenner seg aldeles ikke igjen og må med forbauselse slå fast at hele herligheten er blitt fullstendig meningsløs.

Jeg påberoper meg enn viss erfaring. Fra 1927 til rettslivets sammenbrudd i 1940, levde jeg halvparten av mitt liv i rettssalene og fulgte i disse tretten årene minst 500 store og ytterst forskjellige straffesaker fra vuggen til graven. Det lå både i min egen og i dette bladets natur at jeg ikke sjelden skrek voldsomt opp over feil og mangler og over tilløp til urett i rettens navn. Men tar en et storlinjet tilbakeblikk over norsk rettsliv i deennet før krigen, blir en slått av hvor langt vi var kommet, hvor trygt og sikkert alt var forankret, hvor stor autoritet og aktsomhet som tross alt lå hos de folkene som hadde sitt virke i rettssalene, enten de nå satt bak dommer-skranken eller sto i påtalemyndighetens og forsvarrets tjeneste.

Da okkupasjonen kom og slo spillet over ende med sine folkedomstoler og lot selve Høyesterett falle i hendene på dommere av Mohrs type, hendte det noe langt alvorligere enn et midlertidig, lovløst avbrekk i rettferdighetens dagligliv. Et møyssommelig sammentømret byggverk fikk i virkeligheten et grunnskudd, og rettslivet er ikke på noen måte gjenreist etter krigsskadene.

Det var særlig skjebnesvangert at de menn som inntil 1940 hadde vernet om et høyt rettsnivå her til lands, var nokså langt oppe i årene. Hadde de fått virke sin tid ut i fred, ville de naturlig og umerkelig trukket nye menn etter seg, verdige arvtagere til de ansvarsfulle postene. Isteden ble de brutalt satt ut av spillet av undermålere og strebere, og da freden og friheten kom igjen, var det forsent. Den gamle garden kunne ikke automatisk gå på igjen.

En ny garde ble improvisert, trenet — en kan si overtrenet, gjennom alle de ensartede landssviksakene med deres vilkårlighet. Vi svir for disse farlige årene i norsk rettspleie da selve rettferdighetsfølelsen var undergitt konjunktursvingninger, da en misdeder ble skutt i 1945 for noe han kunne sloppet billig fra i 1950. Vi satt med et nybakt politi og en nybakt påtalemyndighet som ikke strakk til, med dommere uten pondus. Vi opplevde at store profitører kunne redde seg hvis de bare gjorde sakene sine innviklet nok. Vi opplevde en stor tid — ikke for det solide, juridisk og menneskelig fullkomne forsvaret, men for alle slags trikk og knep, kunststykker som kunne forvirre en aktor og gjøre en dommer konfus.

Hver eneste dag ser jeg nå ting i norske rettssaler som ville vært utenkelig i trettiårene.

Den tidens høyesterett var en fryktinngytende forsamling som ga en lyst til å ta sine sko av. Det sto ærefrykt

av lagmennene og ingen vågde å forsøke å intimidere en byrettsdommer. Det var en alvorlig affære å komme for retten i de årene og forbryterne oppførte seg deretter. De visste at de fikk all den beskyttelse de hadde krav på, men de visste også at det nyttet lite å ta noe slags høyt C fra tiltalebenken. Lar en den tidens saker — også de små — passere revy, ser en at det nesten alltid var et eller annet stort trekk ved dem, noe fremragende, enten juridisk eller menneskelig sett, enten fra dommeren, fra aktor eller fra forsvareren. Jeg tror at en rettsfiasko som den landskjente Danielsen-saken ville vært umulig den gangen. Den eneste parallellen jeg kan finne er en oppsiktsvekkende brannstiftersak fra 1929 der statsadvokat Grøner så bevisene smuldre mellom sine hender. Men da tok han også øyeblikkelig konsekvensen av det og gjorde forsvaret overflødig ved selv å kreve tiltalte frikjent.

Det var noe ganske selvfølgelig at alt rettsliv den gang foregikk i full offentlighet. Det hendte ytterst sjelden at retten lukket dørene og jeg kan ikke huske noe tilfelle da den stengte pressen ute.

Nå til dags får jeg så vidt satt meg ved pressebordet før det spretter opp en eller annen forsvarer og krever meg kastet ut! Når jeg har den frekthet å spørre hvorfor, har forsvareren den enda større frekthet å svare følgende:

— Tiltalte finner det altfor pinlig å fortelle om sine personlige forhold når pressen er til stede! Av hensyn til tiltalte må dørene lukkes!

Som regel sier da aktor et par spake ord om at han synes dette er noe sludder, men gjerne for ham. Og så kryper den lille, forsakte dommeren der oppe nesten under bordet mens han mumler fram en kjennelse om at

en bør være hyggelig og bøye seg for tiltaltes ønske.

Litt av en rekord opplevde vi da kvaksalversken, fru Werner, for noen uker siden faktisk sto og dirigerte hele byretten og etter diverse om og men fant ut at hun ville foretrekke å møte for forhørsretten — naturligvis bak lukkede dører. For en gangs skyld forsøkte dommeren så smått å agere dommer, — men da spratt forsvareren rett og slett bort og hentet hatten sin og truet med å gå sin vei. Og så ga byretten seg!

Jeg skulle gjerne sett den scenen spilt i de dager da det fantes rettsliv her til lands. Det skulle blitt temmelig månelyst!

I disse dagene behandler byretten en ganske alvorlig og interessant sak, — om de 33 000 kronene som under militær honnør ble stjålet fra Gardeleiren på Huseby. Nå er jo 33 000 i dag en pinne i helvete for en skattyter, om det hadde ligget noen hundretusener eller noen millioner i pengeskapet ville vi lettere skjont hvor grov historien egentlig er.

Tyven er en av disse unge mennene som er alle samfunns farligste fiender. Tillitvekkende, pen og dannet, intelligent — men fullstendig samvittighetsløs, med en sjofel fortid og en fremtid som en ikke behøver stor fantasi for å tenke seg. Alle land ser ungdomskriminaliteten ta fart og ser den forferdelige faren i det. Alle land diskuterer hvordan en skal behandle slike folk.

Jeg er en inderlig motstander av den nihalede katt og er den første til å kreve at enhver tiltalt skal behandles korrekt innenfor rettens vegger. Men fyrer som Trygve Susæg skal på den annen side ikke behandles som en æret gjest på et bedre hotell, han står for

hug. Sterkast kjem det fram i «Fjellskjeringa», og i «Stigere» og i «Kongen», som vel er dei beste romanane Uppdal har skrive.

Uppdal er ein noko ujamn romanforfattar. Bøkene er svært ujamne, og det meisterlege og svært ordinære går om kvarandre i dei einskilde bøkene og. Det kan kome av dei arbeidstilheva Uppdal hadde da han skreiv desse bøkene. Det kan og vere at han ikkje er full meister i romankunsten.

Som lyrikar er Uppdal størst. Men det aller beste, det er dei siste diktsamlingane hans, «Solbløding» i 1918 og «Altarelden» i 1920. Dei aller siste, «Galgeberget» i 1930 og «Kulten» i 1936, vågar eg meg ikkje til å ha nokon dom om. Kristofer Uppdal var då komen så

Ingenting kan bli anleis. Gjort er gjort.

Det er myrkt, myrkt.

Det er natta.

Og fossen høyrer eg.

Fossen som ventar båten min.

Syndå eg tidt og gale gjorde,

er eg straffa — til gagns.

Og eg luter hovudet under slaga.

La slaga falle.

Kom, kom, det som ventar.

Driv båt — utfor!

Eller — eg kan godt vente.

Eg er ikkje lenger einsaman.

Og kven kan nokon gong gløyme

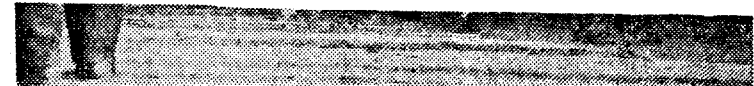
«Isberget», særleg ikkje etter ein har høyrte Uppdal lese det:

Nå sit Kristofer Uppdal i heimetraktene, åleine i eit lite hus han har fått seg i Opdal, den kaldaste og vindhardaste bygda i Norge. På ein måte vart han tidleg knekt. På ein annan måte vart han ikkje knekt. Han skriv framleis. Vår samtid er kanskje ikkje i stand til å skjone det han har skrive dei siste åra. Men kven veit sidan. Ein arg trass er i kvart fall att i den mannen som åndeleg fraus forderva i eit iskaldt ånds-samfunn, flytter så opp i den bygda der isvinden herjar sterkast i Norge og seier: Her vil eg bu, ingen annan stad, og åleine.

Eg kan godt vente.

Eg er ikkje lenger einsaman.

Anton Beinset

Oslo-marken er i enning — og ungene i strøket ser med store oyne på forberedelsene. Torget ligger fullt av materialer, og der hamres og bankes på boder og karuseller og alt som er gøy. Her blir underholdning over en lav sko — og som før fortalt er det siste på det område, det lille loppemarkedet som Norsk Folkehjelp og En Verden skal få i stand. — Inntekten av det som selges der skal i sin helhet gå til innsamlingen til de flomherjede distriktene. Men det er avhengig av publikums assistanse, har De vært på loftet, på bunnen av skuffen, innerst i skapet, og funnet fram noen gjenstander som

De ikke har bruk for, men ikke har hjerte til å kaste? Alle har vi noe sånt — en annen har bruk for det, og Folkehjelpen tar imot pengene.

Loftsrydd allerede i dag — hvor De skal bringe det som kommer for dagens lys skal det gis nærmere beskjed om.

en dommer og dommeren skal te seg som sådan og ikke som en ekspeditør i en hattebutikk!

En trenger ikke stor menneskekunnskap for å se at den unge Susæg er meget stolt over sitt elegante Husebykupp i fenrikuniform. Han forteller gjerne om det, med så mange dramatiska detaljer som mulig — vel vitende om at dette — akkurat som hans lille gangsterkupp i Paris — vil gi ham navn og ry i vide kretser som den dristige og foretaksomme unge Raffles.

Men det er en ting som han ikke er stolt av, en ting som ikke for noen pris må komme ut, fordi den ikke er noen reklame for ham: det han gjorde mot den ulykkelige fenriken som nå må i fengsel som medskyldig.

Denne fenriken er, etter alt å dømme en bra mann. Rammet av visse fysiologiske eiendommeligheter som vi ser på som en tragedie, ikke som en forbrytelse.

Trygve Susæg, som selv later til å svinge hemningsløst og hensynsløst

mellom alle slags gleder og laster, har samvittighetsløst utnyttet dette og i dyp fortvilelse har fenriken bukket under for press og trusler og latt tyven plyndre den kassen han var betrodd. Jeg kunne vanskelig tenke meg å kaste den første steinen på fenriken.

Men jeg kunne tenke meg å henge ut nettopp denne nedrigheten som selve rettssakens hovedpunkt! Jeg ser den innlysende rettferdighet i å bruke nettopp den til å få av unge Susæg hans billige gangster-glorie og vise den ungdommen som kan trenge å se det, hvilken naken, utilgivelig råskap vi står overfor.

Men hva hender? Tre forsvarere svinser i bena på hverandre for å få stengt rettens dører. Dette må ikke noen få vite. Dette tilhører den unge herres privatliv.

Saktmodig kaster dommeren ut publikum. Og hva så med pressen? Jo, dommeren tenker så han får små dråper på pannen, for naturligvis er det

noe innlysende sinnssvakt i å kaste ut pressen.

Men da kommer den største Bukken Bruse av forsvarerne løpende og sier at hr. Susæg bestemt motsetter seg pressen. Hr. Susæg vil simpelthen ikke si et ord hvis pressen er til stede.

Nå, da så. Beklager, mine herrer. Dørene lukkes!

Dette, som så meget annet i så mange andre av denne tidens rettssaker, er og blir meningsløst. En rettssak er et offentlig anliggende, det kan aldri bli den tiltalte som bestemmer at den skal være en privatsak. Det er en tiltalts rett å holde kjeft hvis han vil — og ta konsekvensene av det, men dermed er det også slutt.

Tolv års ferie fra norske rettssaler har jeg brukt til å besøke en lang rekke utenlandske. Fullkommenheten finner en aldri, men en skal iallfall lete meget lenge i mange land for å finne maken til den vankelmødige vassgrauten av tvilsom jus og manglende myndighet som nå truer med å renne myndig for gud og hvermann nedover Tinghus-trappa.

Hjelp av

NØDLO

har ennå 40 000 lodder

Disse bør være so

Gevin

- 1) Austin Seven
- 2) Hobby-drivhus med syplanter
- 3-8) UTA kjøleskap

Gevinstene er gaver fra firmaene Emb. forretn. & Gartnernes Fellefabr

Lodder fåes kjøpt

Alle Narvesens kiosker, avisenes Undergrunnsbanen hve

Ring 55 18 50 og v